

УДК 372.3:37.01:78

Макаренко Л. В.

ВИКОРИСТАННЯ ІДЕЙ С. РУСОВОЇ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ МУЗИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

У статті розглядаються актуальні питання професійної підготовки у вищих навчальних закладах майбутніх вихователів для системи дошкільної освіти з використанням ідей С. Русової на заняттях з дисципліни "Теорія та методика музичного виховання". Розв'язання навчально-творчих завдань розглядаються як ефективні засоби накопичення професійного досвіду майбутніх спеціалістів системи дошкільної освіти.

Ключові слова: ідеї С. Русової, музична підготовка майбутніх вихователів у вищих навчальних закладах, інтерактивні форми та методи навчання студентів.

Постановка проблеми. Сучасна Україна потребує фахівців дошкільного профілю нової формації з європейським рівнем кваліфікації. Підготувати спеціаліста з високою пізнавальною активністю та ініціативністю, здатного до ефективної роботи з дітьми на рівні світових стандартів, готового до постійного професійного зростання, на думку науковців (А. Алексюк, Н. Гавриш, Е. Карпова, Н. Ничкало та інші), можливо тільки за умови кардинальних змін у системі педагогічної вищої школи, переосмислення змісту, форм і методів навчання.

Незважаючи на те, що музичне мистецтво супроводжує людину майже з перших кроків її онтогенезу, а організація музичного виховання юних громадян має давню та гідну історію, проблема підготовки вихователів дошкільного навчального закладу до організації музичної діяльності дітей дошкільного віку з використанням ідей С. Русової на сьогодні є однією з актуальних.

Аналіз останніх публікацій. Питання підготовки фахівців для дошкільної освіти вивчали Л. Артемова, Г. Беленька, А. Богущ, Н. Гавриш, О. Кононко, М. Машовець, Т. Поніманська, О. Юдіна та інші. Проблема фахової підготовки студентів розглядалась у фахівців музичного виховання Г. Падалки, О. Ростовського, О. Рудницької, Т. Танько, Л. Хлебнікової та інші. Спостерігається недостатньо наукових досліджень, присвячених саме підготовці майбутніх вихователів до організації музичної діяльності дітей дошкільного віку. Виключенням є дисертація М. Чернявської, в якій розглядається музично-естетична підготовка вихователів у дошкільному навчальному закладі. У наукових роботах висвітлюється педагогічна спадщина видатного українського педагога С. Русової, яка надавала великого значення музичному вихованню дітей і цілеспрямованій й високоякісній підготовці вихователів дитячих садків (О. Байрачна, О. Осіпова та інші).

Мета статті: висвітлення проблеми підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в сучасній педагогічній науці та практиці з використанням ідей С. Русової.

Виклад основного матеріалу. Підвищення професійного рівня педагогів, відповідного запитам сучасного життя – необхідна умова модернізації системи освіти України. Про особливу значущість підготовки нової генерації педагогічних кадрів свідчить те, що в Державній національній програмі "Освіта" (Україна ХХІ століття) ця проблема освітлена як головна.

Проблема професійної підготовки педагогів була предметом пильної уваги філософів і вчених із найдавніших часів. Так різні питання професійної підготовки особистості розкриваються у працях античних філософів (Арістотель, Сократ, Платон та інші). Вже в кінці ХІХ століття виникали культурологічні товариства, метою яких було розповсюдження мистецтва музичного виховання. Вивчення й аналіз науково-педагогічних джерел свідчить про те, що у становленні системи масового музичного виховання, пошуках нових форм і методів музичної освіти брали участь видатні вітчизняні педагоги та діячі музики (Б. Асаф'єв, В. Верховинець, М. Лисенко, С. Людкевич, С. Шацький, Б. Яворський та інші). При цьому вони підкреслювали, якщо педагоги ставлять завдання всебічного гармонійного розвитку дітей, то слід, передусім, піклуватися про свій всебічний розвиток. Одне з чинних місць у цій проблемі займає педагогічна спадщина С. Русової – засновниці національного музичного виховання дітей дошкільного віку в Україні. Історико-педагогічні джерела свідчать про те, що у своїх працях вчена розкрила мету, завдання, зміст і засоби музичного виховання в дитячому садку. С. Русова розробила теоретичну та забезпечила практичну базу підготовки вихователів дитячих садків ще у початковий період становлення дошкільного виховання в Україні.

Існуючі сучасні програми професійної підготовки вихователів містять великі потенційні можливості, що забезпечують теоретичну та практичну готовність до організації музичної діяльності

дітей дошкільного віку. Метою викладання навчальної дисципліни "Теорія та методика музичного виховання" є орієнтування студентів на майбутню спеціальність – вихователя дошкільного навчального закладу, підвищення їх загального культурного та музичного рівня. Основний теоретичний матеріал із дисципліни "Теорія та методика музичного виховання" студенти одержують на лекціях. Майбутні вихователі ґрунтовно вивчають та творче використовують спадщину вітчизняних педагогів минулого. В історії педагогічної думки XIX – XX століття одне з чинних місць займає педагогічна спадщина видатного українського педагога С. Русової, яка надавала великого значення музичному вихованню дітей.

Як показали наші спостереження, розширенням змісту лекційної теми "Становлення та розвиток музичного виховання в Україні" є питання "Софія Русова про музичне виховання дошкільників". На лекції студенти мали можливість ознайомитися з педагогічною творчістю С. Русової, а особливо з її впливом на розвиток музично-естетичного виховання дітей дошкільного віку. Презентація, яку використовувала викладач під час лекції, дала можливість майбутнім вихователям наочно ознайомитися з педагогічними творами С. Русової.

Поглиблення та узагальнення одержаних знань та вмінь з музичного виховання дітей продовжується на семінарських, практичних заняттях і в самостійній роботі студентів. У процесі вивчення навчального курсу використовуються різні форми та методи проведення практичних занять. Але, на кожному занятті важливою є організація діалогу (студент – викладач, студент – студент), в основі якого лежить проблемний підхід до навчання.

Як показує досвід, практичні заняття мають бути інтегрованими, їх краще проводити у вигляді різних за тематикою навчально-рольових ігор, які ми розглядали як один з інтерактивних методів навчання. Продовженням питання "Софія Русова про музичне виховання дошкільників" на практичному занятті була постановка міні-вистави, де кожному студенту відведено конкретну роль: С. Русової, її сестри – Марії, М. Драгоманова, М. Лисенка, Н. Лубенець. Майбутні педагоги приготували нескладні деталі оформлення міні-вистави, стилізовані елементи костюмів тощо. Цей вид роботи, як свідчать наші спостереження, викликав великий інтерес у студентів і сприяв розвитку їх творчого потенціалу.

Серед аудиторних видів роботи на практичних заняттях зі студентами цікавим можна назвати такий вид діяльності як виконання навчально-творчих завдань. Одне з творчих завдань для студентів – скласти слова подяки та дати оцінку педагогічній творчості С. Русової щодо музичного виховання дітей. Майбутні вихователі уявляють, що ці слова можна сказати при "зустрічі" видатному педагогу. Студенти використовували звороти "Я була просто захоплена Вашими творами...", "Я здивована, як Вам вдається..." та інші, які допомагають у "розмові" з С. Русовою. Цей вид роботи викликав великий інтерес у студентів, поглибив їх знання, сприяв розвитку творчого потенціалу.

Наводимо, як приклад, практичне заняття, присвячене "Видам дитячої музичної діяльності". На цьому занятті студенти використовували важливі думки С. Русової щодо необхідності залучення дошкільнят до різних видів музичної діяльності, зокрема, до слухання музики. Майбутні вихователі слухали твори українських композиторів М. Лисенка і Я. Степового, а із зарубіжної класичної музики – твори Чайковського, Вагнера, Шопена, Бетховена. За порадою С. Русової вони вчилися розпізнавати настрій музичного твору, відшукували в музиці зміст, художній образ, що сприяє розвитку музичних уявлень дітей.

Розглядаючи питання про спів, як один із видів дитячої музичної діяльності, студенти, виконуючи українські народні пісні для дітей дошкільного віку ("Маки-маківочки", "Вийшли в поле косарі"), додержувалися думки С. Русової про те, що українська народна пісня є дуже корисною для дітей, оскільки виховує їх естетично, розвиває музичні здібності та впливає на гарний настрій, який можливий тільки під впливом музики. Обговорюючи питання про один із найважливіших видів дитячої музичної діяльності – гру на дитячих музичних інструментах – у практичній частині заняття студенти розучили твір "Ой лопнув обруч". На думку видатного педагога, вихователі повинні обов'язково володіти будь-яким музичним інструментом для того, щоб навчити всіх дітей грати на таких простих інструментах як сопілка, бубни, барабани, труби, мідні трикутники, а найбільш талановитих дітей – вчити грати і на скрипці, і на кобзі чи бандурі. Під час обговорення питання "Вид дитячого виконавства – музично-ритмічні рухи", студенти підтвердили думку С. Русової про те, що в рухливих іграх необхідно застосовувати різні лічилки, поспівки, пісні, танки, які розвивають ритмічність. У зв'язку з цим у дітей виробляється легкість, граціозність рухів. Всі ці якості набувають великого значення для їх музичного розвитку.

До практичного заняття "Організація та проведення свят за народними традиціями" студенти самостійно розробили сценарій свята на тему "Великдень" і підготували до показу в аудиторії. Майбутні вихователі використовували ідеї С. Русової про те, що в кожному святі треба єднати народне, національне, культурне, фольклорне із загально-культурним і давати щось естетичне, радісне. У зв'язку з тим, що С. Русова пропонувала вихователям займатися драматизацією, дитячим театром, студенти підготували до практичного заняття "Методика проведення розваг" театр "Вертеп", де інсценізували народні пісні. Це дало їм змогу переконатися, що ці види діяльності сприяють у дитині розвиткові пам'яті, вчать красиво володіти мовою, формують естетичні смаки.

Висновки. Використання матеріалів С. Русової на лекційних і практичних заняттях з дисципліни "Теорія та методика музичного виховання" вказує на те, що творчість педагога, а особливо її вплив на

розвиток музично-естетичного виховання дітей має велике значення у сучасній педагогічній думці. Проведена нами робота сформувала у майбутніх вихователів інтерес до одержання знань з дисципліни, що забезпечило їх теоретичну та практичну професійну підготовку до організації музичної діяльності дітей дошкільного віку.

Використані джерела

1. Беленька Г. В. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання: монографія / Г. В. Беленька. – К. : Світич, 2006. – 304 с.
2. Ничкало Н. Г. Професійна педагогіка і педагогіка праці: проблеми взаємозв'язку в умовах ринкової економіки / Н. Г. Ничкало // Педагогіка і психологія. – 2010. – № 2. – С. 33–45.
3. Русова С. Вибрані педагогічні твори / С. Русова. – К. : Освіта, 1996. – 304 с.
4. Степанова Т. М. Індивідуально-диференційований підхід до музичного виховання дітей старшого дошкільного віку. Монографія / Т. М. Степанова, Т. А. Лісовська. – К. : Видавничий Дім "Слово", 2012. – 256 с.
5. Танько Т. П. Особливості музично-естетичної підготовки майбутніх вихователів дошкільних установ / Т. П. Танько // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи: Зб. наук. праць. – Харків : ХДПУ, 2000. – Вип. 13. – С. 20–28.

Makarenko L.

USING IDEAS BY S. RUSOVA IN THE PROCESS OF TRAINING OF FUTURE EDUCATORS FOR THE ORGANIZATION OF MUSICAL ACTIVITY OF PRESCHOOL CHILDREN

The problem of training of preschool educational establishment educators for the organization of musical activity of preschool children with using ideas by S. Rusova is the actual one nowadays.

Our observations have showed that during lectures of theory and methodology of musical education students take a look at the pedagogical creation of S. Rusova and her influence on the development of musical and aesthetical education of preschool children. During the lesson "Types of child's musical activity" future educators study to recognize the mood of musical works, to search for meaning and art image in music, that assists to the development of children's musical insight. Performing Ukrainian folk songs students hold to S. Rusova's idea that the Ukrainian folk song educates children aesthetically and develops their musical abilities. Performing musical and rhythmic motions students confirmed S. Rusova's opinion that in the mobile games it is necessary to apply different songs and dances that develop a sense of rhythm. Future educators use S. Rusova's ideas of the union of folk, national, cultural with common cultural in every holiday during planning of the script of Easter holiday. Whereas S. Rusova suggested to the educators to be engaged in dramatization and children's theater, students prepare the theater "Vertep" for the lesson "Methods of conducting of entertainments", where they dramatize folk songs.

Using S. Rusova's materials on lecture and lessons points at the creation work of teacher and especially at her influence on the development of aesthetical and musical education of children that is important for a modern pedagogical mind.

Key words: *S. Rusova's ideas, musical training of future educators in higher educational establishments, interactive forms and methods of studying of students.*

Стаття надійшла до редакції 10.01.2016